

Antakya Haçlı Prinkepsliği Tarihi Kuruluş Devri (1098-1112)

Ebru Altan

Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2018, 227 Sayfa, ISBN: 978-975-16-3502-0

Süleyman Onur GEYİK*

Eser, Türkiye’de Haçlı Seferleri alanın da uzman ve İstanbul Üniversitesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olan Prof. Dr. Ebru Altan tarafından kaleme alınmıştır.

Kitabın ilk sayfalarında kaynaklar sıralanırken, İslam, Latin, Bizans, Ermeni ve Süryani kaynaklarından nasıl faydalandığı özetlenmiştir. Ardından eserin giriş bölümünde Antakya şehrinin M.Ö IV. yüzyıldaki kuruluşundan, I. Haçlı Seferi’nin gerçekleştiği XI. yüzyıla kadar olan serüvenini anlatılıyor. Ayrıca yine ilgili bölümde Antakya’nın da içinde bulunduğu YakınDoğu’daki siyasal ortama, çatışmalara, bölünmelere değinerek, okuyucuyu Haçlı Seferi’nin başladığı aşamaya hazırlıyor.

Birinci bölümde ise, Papa II. Urbanus’un Haçlı Seferi çağrısını yapmasında ki neden, Türklerin Anadolu’ya yerleşimi olarak görülmemesi gerektiğini de vurgulamaktadır. Bu seferin gerçekleşmesinin ardında

* İstanbul Üniversitesi Ortaçağ Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, onur.geyik94@gmail.com

Ortodoks - Katolik kiliselerinin siyasal rekabeti, Avrupa'nın içinde bulunduğu durumlar, Doğu topraklarını ele geçirmek, günahlardan arınmak gibi vaatlerin de bulunduğu aktarılıyor.

Müellif, Haçlı ordularının sayısı hakkında Bizans, Ermeni, Latin ve Arap kaynaklarına dayanarak bilgiler veriyor ve okuyucuya bunları karşılaştırma fırsatı sunulmuştur. Haçlı ordularının İstanbul'a gelirken geçtiği yollar hakkında da bilgiler verilirken, Anadolu'dan geçtikleri sırada çektikleri sıkıntılar anlatılmıştır. Yine ilgili bölümde sefere katılan bir başka kavim olan Normanlar üzerinde durulmuştur. Bizans düşmanı olan Normanların sefere katılmasından Bizans imparatorunun duyduğu rahatsızlık ve Haçlı reislerinden vasallık yemini alması aktarılmıştır. Haçlıların Anadolu'dan geçtikleri sırada Türklerle karşılaşması, Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti konumunda olan İznik'in kuşatılması üzerinde durulmuştur. Sultan I. Kılıçarslan'ın Haçlılara karşı izlediği politikalara ve iki taraf arasında ilk meydan savaşı olarak geçen Dorylaion Savaşı ve Türklerin aldığı mağlubiyete değinilmiştir. Bunların dışında I. Haçlı Seferi'ne katılan görgü tanıklarının Türkler hakkında verdikleri bilgiler ve tasvirler anlatılmıştır. Olayları geniş bir perspektifle ele alan müellif, Antakya kuşatmasına giden yolda Haçlılar arasında Kilikya bölgesinin hakimiyeti hususunda öne çıkan anlaşmazlıklara değinerek, bu seferin amacının dini gayeler olmadığını, her şeyin üzerinde bir toprak kapma mücadelesi olduğunu açıkça göstermiştir.

Eserin ikinci bölümünde ise, Haçlıların Antakya'yı kuşatması anlatılmıştır. Antakya Valisi Yağısıyan'ın, Haçlılar karşısında destek bulabilmek amacıyla civar emirliklerine ve beylerine gönderdiği haberlerin karşılıksız kalması anlatılırken, Türk-İslam dünyasının bölünmüşlüğü çarpıcı bir şekilde gösterilmiştir. Haçlıların Antakya'yı ele geçirme hususunda gittikçe umutsuzluğa kapılmaları, bunun yanı sıra Haçlıların yiyecek sıkıntısı çekmeleri ve düştükleri durumlar ayrıntılı bir şekilde anlatılarak kuşatmanın zorluğu gözler önüne serilmiştir. Haçlıların Antakya'yı ihanet yoluyla elde etmeleri sırasında, varlığı çok eskilere dayanan, gerek dini gerekse sosyal anlamda dönemin metropol şehirleri arasında yer alan Antakya şehrinde yapılan tahribatlar ve katliamlarla Haçlı barbarlığı anlatılmıştır. Şehre hakim olan Haçlı reisleri arasında yaşanan hakimiyet mücadeleleri, civar bölgelerde gerçekleştirilen akıl almaz boyutlarda katliamlar sefere katılan görgü tanıklarının yazdıkları vasıtasıyla yalın bir dille okuyucuya aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, Antakya'yı ele geçiren Haçlılar arasında özellikle Bohemund ve Raymond'un hakimiyet mücadelesi ele alınmıştır. Antakya şehrinin zaptından sonra sınırlarını genişletmek isteyen Bohemund, zaman zaman Bizans imparatorluğuyla karşı karşıya gelmiş, bu konu Haçlılar arasında da bölünmelere sebep olmuştur. İlgili bölümde, Haçlılar arasında çıkar ilişkilerinden ortaya çıkan bazı gizli ittifaklar yapılmış ve Bohemund, patrik Daimbert'e Antakya hakimiyetini resmen tasdik ettirmesi konu edinilmiştir. Ayrıca, Bohemund'un, Halep emiri Melik Rıdvan ile ilişkileri gözlemlenmiştir. Malatya'nın Ermeni hakimi Gabriel'in Danişmendliler karşısında Bohemund'dan yardım istemesi üzerine Bohemund Malatya üzerine gitmeye karar vermiştir. Ayrıca Danişmend Beyi Gümüştekin tarafından pusuya düşürülerek esir edilmesi ele alınmıştır. Yaklaşık üç yıl süren esaretin ardından Gümüştekin, Bohemund'u fidye karşılığı serbest bırakmış ve bu olay Türkiye Selçuklu Sultanı Kılıçarslan ile arasını açmıştır. Müellif

bu konuya değinerek, Sultan I. Kılıçarslan'ın, Danişmend Beyine yazdığı ve kırgınlığını dile getirdiği bir mektuba da yer vermiştir.

“Türk ırkının evladı ve biraderim Danişmend, bugüne kadar savaşların ve zaferlerin sayesinde bütün Türk dünyasında mümtaz ve sevilen bir kişiydin. Fakat şimdi itibarın ciddi bir şekilde azaldı, bütün ırkının hakaretine maruz kaldın, herkeste nefret uyandırdın, çünkü Bohemund'u değersiz bir miktar fidyeyle, bana danışmadan öyle gelişi güzel bir şekilde serbest bıraktın. Eğer ayıbını azaltmak ve Horasan Sultaniyle barışmak istiyorsan, bütün Hıristiyanlar içinde en çok kuşku duyduğumuz kişi olan Bohemund'u söyleyeceğim bir yere davet et. Senin yardımınla pusu kurup onu tekrar yakalayalım. Aksi halde Sultanın teveccühünü bir daha asla kazanamayacak, Türk ordularından ve gazabından kaçamayacaksın.”

Urfa ve Antakya Kontluklarının birleşerek Müslümanlara büyük darbe vurmak amacıyla Harran Savaşı'na girmesi, Haçlılar açısından sonun başlangıcı olmuştur. Harran Savaşı'nda yenilen Haçlıların itibarı yerle bir olmuştur. Savaşın detayları hakkında bilgiler veren müellif bu savaştan sonra Türkler ve Bizanslılar karşısında Antakya Prinkepsliği'nin sınırlarının nasıl gerilediği hakkında önemli bilgiler vermiştir. Ardından bu girişimlere karşı boş durmayan Bohemund'un Avrupa'ya gitmesi ve asker toplaması hususunda detaylı bilgiler verilerek, babası Robert Guiscard gibi Bohemund'un da Bizans İmparatorluğu'na karşı Haçlı Seferi gerçekleştirmek amacıyla Avrupa'da yaptığı propagandalara yer verilmiştir. 1107 yılında büyük bir ordu toplayan Bohemund'un yaklaşık otuz sene önce babası Guiscard'ın yaptığı gibi *“İmparatorluğun Batı Kapısı”* diye adlandırılan Draç'a saldırması geniş bir biçimde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise, Bohemund'un Avrupa'ya gittiği sırada ikinci kez naip olarak Antakya hakimi olan Tankred'in faaliyetlerine yer verilmiştir. Tankred'in, Müslümanlar ve Bizans ile yaptığı mücadeleler, Antakya Prinkepsliği'nin sınırlarını koruması, genişletmesine değinilmiştir. Haçlılar için işlerin her zaman iyi gitmediğinin göstergesi olan iç mücadeleler, özellikle Urfa Kontu II. Boudouin ve Tankred arasında yaşanan hakimiyet mücadeleleri yalın bir dille okuyucuya aktarılmış ve hiçbir soru işareti bırakılmamıştır.

Dördüncü bölümün sonlarına doğru ise, Büyük Selçuklu Devleti'nin Haçlılara karşı taarruzlarına, Urfa'nın kuşatılmasına yer verilmiştir. Son olarak Tankred'in ölümüne değinen müellif, olayları sonuç kısmında genel bir çerçevede özetlemiştir.

Bu bağlamda, Prof. Dr. Ebru Altan tarafından kaleme alınan *“Antakya Haçlı Prinkepsliği Tarihi Kuruluş Devri (1098-1112)”* adlı kitap Ortaçağ Haçlı Seferleri, Selçuklular, Danişmendliler ve Bizanslılar üzerine çalışma yapacak olan araştırmacıların mutlaka kullanması gereken bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır.